

Szabó Dénes ünnepi beszéde 2009. január 18-án Szatmárcsekén, a Magyar Kultúra
Napja alkalmából

„*Most tél van, és csend és hó és halál...*”

Napok óta Vörösmarty pesszimista, reményt vesztett szavai járnak a fejemben.

A Kölcsey Társaság megtisztelő határozata és döntése szólásra kötelezett. Mit mondjak én most a Kultúra Napján a magyar kultúra állapotáról, múltjáról, jelenéről, jövőjéről?

Mert „*Most tél van, és csend és hó és halál!*”.

Nehéz szavak.

Azt kérték beszéljek. „*Bordalt Petur, bordalt! ...Ám legyen, de keserű lesz!*”

„*Temetni jöttem a magyar kultúrát nem dicsérni.*”

Haldoklik a Magyar Kultúra. Minden ízében szűkülökodik. S bár még léteznek itt-ott megbámulandó kirakatok, de lassan elfelejtett múzeumi látványosság válik belőle. Hogy borús gondolataimat nehézkes mondatokká szöve, szeretve, féltve a Magyar Kultúra érdekében szóljak, beszéljünk a Magyar Kultúra jelenéről.

Nap, mint nap, újra és újra keserűen tapasztalom a mindennapok kultúralatlanságát, igénytelenségét akár a közbeszédben, akár hivatalos fórumokon, színházban, vagy mozivásznon. Nem lehet nem észre venni! Ez már nem a nagybetűs Magyar Kultúra. Ez már nem Bartók, vagy Kodály, Kölcsey, Ady, Nagy László nagy Nemzeti kultúrája. Nem! Ez már valami egészen más. Mintha valami megtört volna. Csak nemhogy a nemzet gerince, tartó oszlopa roppant össze?

Mindennapjaink kiábrándító, közönséges pillanatai a kultúra megszűnésének szörnyű vízióját mutatják. A globális nagy temetőben kopjafán a felírás: a Magyar Kultúra élt 2000 évig. *Én is szeretném lángoló szavakkal dicsérni* a magyar kultúra nagyszerű múltját, de helyettem ezt már oly sokan megtették, jogosan. Könnyű volt, mert bőven volt mit, alkalmat adott rá a büszke múlt.

Most mégis inkább beszéljünk a nyomasztó jelenről. Melaninnal fertőzött kultúr-tejet kortyolgatva nő fel, vagy nőtt fel már egy egész nemzedék. Mérgezett

kultúr-táplálékuktól zsugorodott kicsiny lelkük már csak nagyra nőtt testük vegetatív követelkezésének engedelmessé válik, szervezi mindennapi, vagy minden percnyi kicsiny múltó fogyasztási örömeit. A magyar kultúra lassan beleolvad a fogyasztás nemzetközi globálkultúrájába. Nincsenek már élő, magyar szavaink, amelyek a nagy össznépi happening, a nagy bevásárlás, a nagy shopping körüli tevékenységünket megneveznék. Hamis próféták új esztétikája terjed, összemosva szabadságot és szabadosságot. Összemosva Michelangelo nagy freskóinak csodálatos világát, az utcát elöntő szellemtelen, gyakran vulgáris graffitik tömegével. Vagy gondoljunk az önjelölt, tehetségtelen *kultúrmessiásokra*, akik egy gyékényen árulják az árnyékszékek szellemtelen rigmusait Weöres Sándor, vagy Áprily Lajos kacagó, bukfencező rímeivel: „*Fut, fut az áram a déli sugárban, s hőkken a hó a hideg havason.*”

Hogy kerülnek ők közös platformra? Tudunk-e még különbséget tenni érték és értéktelenség között?

S az utca salakanyagból- mely bennünket körül vesz - megszülető „*újmagyar*” beszédet egyre többen alkalmazzák. Szellemi vezetőink szájából úgy ömlik a trágárság, mintha soha nem találkoztak volna Arany János gyönyörű magyar nyelvével. S ha netalán minősíteniük kell valamit, hát szájukból csak vegetatív végtermékre futja. A magyar kultúra tájait ciánnal szennyezett, mérgezett folyók szabdadják, a fogyasztás undorító hordalékát terítve szét. A ciánt, a szennyet nem itthon szórták belé. Kívülről érkezett.

Hol van a *tiszta forrás*? Van még *tiszta forrás*, amelyre Bartók Béla és Kodály Zoltán oly sokat hivatkozott, és hitte, hogy belőle maradandó, örökérvényű kultúra születhet?

És bizony *elfeledtük a forrás kis odvét, melynek tükre csábító titok, s ha eltikkadva meg-meg szomjazunk, hát nap verte langyos vályúból iszunk*. Zavaros víz és áporodott pocsolya, sár és mocsok mindenütt, ami körülvesz minket. A mohó sejteket persze életben tartja, de csak azért, hogy újra fogyaszthassanak!

És mi lesz így a jövő, ha hamis próféták, önjelölt tehetségtelen új messiások, vagy éppen árnyékszéki poéták fogják megszabni az irányt?

Muszáj hát valamit tennünk Kitartani amíg még lehet, mert baj van *mert tél van és csend, és hó és halál .Őrzők! Vigyázzatok a strázsán!*

A kompetencia bűvöletében számúzzuk a tananyagból mindazt ami évszázadok fölhalmozott szépsége, és értéke volt. Érettségizhetünk *újmagyarul* egy kereskedelmi adó műsorszerkezetéről, egy folytatásos szappanoperáról, és ezt akár eredményesen is tehetjük!

Ha a zenetanításról szólunk, újabban hangos a követelés. Elég, ha napjaink *snejderfániát* megismerjük, tanítsuk azt! Ha zene szól lehetőleg csak valami monoton legyen és nagyon-nagyon hangos. Szolgálja a test örömét! Messzire jutottunk Platon bölcsességétől: *Jó zene, jó államvezetés!* Hol vannak már a nagyok, hol van Csokonai, Kosztolányi, Babits, Kányádi? Hol van Munkácsy, Szinyei, vagy Liszt, Bartók és Kodály? És a sort, mily gyönyörűség, szinte végtelenségig folytathatnánk!

Szomorú és sötét gondolatok ezek, de nap, mint nap találkozunk velük. Aggódva figyelem a felnövekvő fiatalságot, akiktől mindezt mostanában elveszik, elvették, vagy elvenni készülnek! Hogy jutunk vissza a tiszta forráshoz? Ki az aki még szembe száll a globális áradattal? Ki az aki még érzi a nemzet egységét, nagyságát és szellemét? *Őrzők, vigyázzatok a strázsán!*

Amikor híre járt hogy nekem itt ünnepi beszédet kell mondani, sokan mondták, jobb lenne ha nem beszélnék. - Elég, ha énekeltek, vezényeld a hangokat! Lányom azt mondta: Apu ne beszélj, mert hosszú lesz, félek, mindig nagyon szigorú vagy! De kötelességem volt mindezt elmondani, kötelességem volt beszélnem.

És befejezésül, hogy ne legyen hosszú ez a beszéd, következzen a végek dicsérete.

Mert mi lehet szebb dolog az végeknél? A végek erős bástyát jelentettek századokon keresztül. Ha bajban volt a haza, hát ott voltak a VÉGEK. Budát csellel,

hazugsággal, árulással könnyen szerezte meg az ellenség. De a Végek: Kőszeg, Drégely, Szigetvár, Eger nem adta magát könnyen. És most itt áll egy végvári harcos -talán vitéz- akit konoksága, hite, szolgálati őrhelyén tartott. Megilletődve, zavarban, hogy kerül ő ide, hisz előtte e szószéken a Magyar Kultúra tábornokai, hadvezérei, és generálisai beszéltek.

Hallottam őket. Itt voltam. Ittam minden szavukat. Ők kitüntető rangjukat a fővárosban, *Budán* szerezték. És most a végvári harcos mit csináljon? Hallgatok Luther szavára: *Ha vége is lenne holnap a világnak, én ma mégis ültetnék egy almafát..* Most akkor megint a Végeken a sor!

A Kölcsey Társaság kitüntető bizalma a nagy nevek sorába emelt, s ha csak egy órára is, a közlegényből tábornok lett. Kihasználva a váratlan lehetőséget, hatalmamnál fogva szólítom híressé vált *fekete seregemet*, a Nyíregyházi Cantemus Kórust, melynek tagjaiból ma sokan eljöttek. Induljunk harcba, folytassuk a háborút a Magyar Kultúráért és most ismét vívjuk meg együtt ezt a mai csatát is. Zászlónkon Kodály figyelmeztetése: *Nincs megalkuvás magyarságban és művészetben.*

Ajkunkon a magyar népdal, a tiszta forrás! *Őszi szél fúj a hegyekről...*